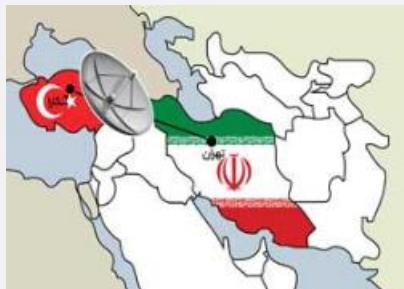

سپری مزاحم در روابط ایران و ترکیه

کارشناسان می‌گویند سامانه سپر دفاعی موشکی ناتو در ترکیه، محل امنیت در خاورمیانه است...

کارشناسان می‌گویند سامانه سپر دفاعی موشکی ناتو در ترکیه، محل امنیت در خاورمیانه است
سپری مزاحم در روابط ایران و ترکیه

جام جم آنلاین: استقرار سپر موشکی ناتو در خاک ترکیه موضوعی است که اخیراً واکنش‌هایی را در محافل سیاسی، امنیتی و خبری موجب شده است.

اقدام آمریکا برای همراه کردن کشورهای اروپایی در استقرار سپر موشکی موجب شد ناتو با پیروی از خواسته‌های پنتاگون، کشورهای اروپای شرقی از جمله لهستان، بلغارستان و در نهایت برای حضور بیشتر در منطقه خاورمیانه، ترکیه را نیز در فهرست مراکز مورد نظر برای استقرار سیستم سپر موشکی در خاک خود قرار دهد.

اگرچه ترکیه تنها کشور اسلامی است که عضو ناتو به شمار می‌رود، اما سیاست‌های اسلامگرایان در این کشور در چند سال اخیر موجب شده بود روابط تازه و بهتر میان تهران و آنکارا برقرار شود. به گفته مقامات سیاسی ترکیه، این کشور سیاست #171؛ به صفر رساندن مشکلات با همسایگان؛ را دنبال می‌کند و امید یارديم، سفیر ترکیه در ایران گفته است که در این روند مهم‌ترین موضوع، روابط ترکیه با ایران است. مقامات ترکیه نیز بارها تاکید کرده‌اند که ایران را تهدیدی برای کشور خود نمی‌دانند. با این حال نکته اینجاست که نصب سپر دفاعی ناتو در ترکیه با چه هدفی صورت می‌گیرد و حضور آن در ترکیه برای ایران چه پیامدهایی را در بر خواهد داشت؟ و آیا حضور این سیستم در منطقه بیشتر از آن که تامین‌کننده امنیت باشد محل امنیت آن نخواهد بود؟

موضع توجیهی ترکیه در طرح سپر موشکی

اگرچه ترکیه در اجلاس لیسبون شرایطی را برای پذیرش این طرح اعلام کرد از جمله این که این طرح نباید علیه همسایگان این کشور به کار گرفته شود، اما سرانجام سلجوق اونال سخنگوی وزارت خارجه ترکیه اعلام کرد ترکیه در طرح سپر موشکی ناتو مشارکت خواهد کرد.

ترکیه اعلام کرده است که این اقدام در راستای عضویت ترکیه در ناتو صورت می‌گیرد و قدرت دفاعی ترکیه را افزایش خواهد داد. بنا بر گزارش وال استریت ژورنال به نقل از مقامات نظامی آمریکا، این کشور قصد دارد در سال جاری رادارهای متعلق به طرح سپر موشکی را در ترکیه مستقر کند.

با این حال استقرار این طرح در داخل و خارج از ترکیه با انتقاداتی روبه‌رو بوده است. بسیاری از مردم ترکیه با استقرار این طرح در کشورشان مخالف هستند به گونه‌ای که حتی تظاهراتی نیز در اعتراض به این طرح در ترکیه شکل گرفت و نهادهای غیردولتی مدنی این اقدام دولت ترکیه را محکوم کردند. گروه‌های بسیار زیادی در ترکیه بر این باورند که ترکیه به عنوان کشوری اسلامی نباید استقرار سپر موشکی در این کشور را می‌پذیرفت با این حال دولت ترکیه تلاش دارد با مانورهای دیپلماتیک و نشان دادن واکنش تند علیه رژیم صهیونیستی از واکنش‌های محافل و کشورهای اسلامی نسبت به پذیرش استقرار سپر موشکی ناتو در خاک ترکیه جلوگیری کند.

ساعاتی پس از اعلام پذیرش استقرار سیستم سپر دفاع موشکی ناتو در خاک ترکیه، رسانه‌های ترکیه از اتخاذ تدابیر جدیدی علیه اسرائیل خبر دادند و تصمیم ترکیه را برای کاهش مناسبات دیپلماتیک خود با رژیم صهیونیستی اعلام کردند. همچنین همزمانی این مساله با تعطیلات 9 روزه عید فطر در این کشور از شدت برخورد محافل اسلامی با صدور مجوز ترکیه برای استقرار سپر موشکی تا حدودی کاست.

اما در بعد دیپلماتیک، تحلیلگران، ایران و روسیه را در معرض تهدیدهای ناشی از این سپر موشکی می‌دانند.

به عقیده مقامات روسیه این طرح، امنیت ملی روسیه را به خطر می‌اندازد. بیشترین نگرانی آنها به مرحله نهایی این طرح باز می‌گردد که در آن مرحله سامانه دفاعی قادر به رهگیری موشک‌های قاره‌پیما با برد متوسط می‌شود که این امر توان بازدارندگی روسیه را به خطر می‌اندازد.

اگرچه ناتو اصرار بر رده‌بندی طرح سپر موشکی براساس 4 مرحله توسعه آمریکایی دارد، اما روس‌ها به اهداف این رده‌بندی شک دارند

و معتقدند چنانچه آمریکا در پایان چهارمین مرحله تکامل این سیستم‌ها در سال 2020، دوباره مانند بوش پسر عمل کند و سپرهای موشکی را در چک و لهستان مستقر سازد، آن گاه نیروهای راهبردی بازدارنده هسته‌ای روسیه مورد تهدید قرار خواهند گرفت.

روس‌ها معتقدند سپرهای موشکی آمریکایی مستقر در این منطقه، نه تنها می‌توانند موشک‌های راهبردی روسیه که از خاک این کشور به سمت شمال غرب پرتاب می‌شوند را هدف بگیرند، بلکه قادر خواهند بود به اهداف زمینی نیز حمله هسته‌ای کنند. دمیتري راگوزین، نماینده روسیه در ناتو با اشاره به گفت‌وگوهایش در ترکیه با اردوغان پیرامون نصب سپر دفاعی موشکی در این باره گفت: این اقدام ترکیه گرچه تهدیدی در لحظه برای منافع استراتژیک روسیه نیست، اما مرحله آغازین یک پروژه بزرگ است که نگرانی عمیقی برای روسیه به همراه دارد.

وی همچنین در مصاحبه با خبرگزاری ریانووستی گسترش سپر موشکی آمریکا در مرز شمال غربی روسیه و سپس استقرار موشک‌های رهگیر در لهستان تا سال 2020 را یک خطر واقعی برای روسیه نامید. سرگئی لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه نیز در گفت‌وگو با دانشجویان رشته روابط بین‌الملل مسکو عنوان کرده است: سامانه ضد موشکی آمریکایی - اروپایی براساس پارامترهایی ساخته می‌شود که در واشنگتن تعریف شده و ممکن است مواضع استراتژیک هسته‌ای روسیه را تا پایان دهه جاری به خطر بیندازد.

روسیه نگرانی خود را از ایران پنهان نکرده و اخیراً بخش مطبوعات سفارت ایران در روسیه از سفر راگوزین، نماینده روسیه در ناتو به تهران خبر داده است. این بخش تصریح کرده هدف از این سفر رایزنی در مورد سپر دفاعی موشکی و نیز برنامه‌های ناتو در آینده اعلام شده است.

از این سو در ایران در میان واکنش‌های مختلف علاءالدین بروجردی، رئیس کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی نیز یکی از مشکلات فعلی روسیه و آمریکا را استقرار سیستم‌های دفاع ضد موشکی ناتو دانست و گفت: از آنجا که روسیه تنها کشور دارای توانمندی موشکی مقابله با آمریکا است، طبیعی است که آرایش آفندی آمریکا نیز متوجه روسیه باشد، این همان حرفی است که چند سال پیش پوتین در اجلاس مونیخ مطرح کرد و واقعیتی است که در ارتباط با حضور نظامی آمریکا در منطقه وجود دارد.

با این حال عبدالله گل رئیس‌جمهور ترکیه پس از بازگشت از سفر خود به روسیه، در گفت‌وگو با خبرنگاران با اشاره به این که با همتای روس خود درباره استقرار رادارهای هشداردهنده سپر دفاع موشکی ناتو در خاک ترکیه گفت‌وگو کرده است، افزود که استقرار این رادارها در خاک ترکیه علیه روسیه یا هیچ کشور خاصی نیست و تنها هدف سیستم دفاع ضد موشکی ناتو دفاع از حریم کشورهای عضو این پیمان امنیتی - دفاعی در برابر تهدیدات خارجی است.

سخنگوی وزارت خارجه ترکیه نیز در کنفرانس خبری خود با اشاره به این که هدف این سیستم تنها دفاع از حریم کشورهای عضو ناتو است تصریح کرد طرح سپر دفاع موشکی ناتو در خاک این کشور علیه هیچ کشوری نیست.

ایران و نصب سپر موشکی

فاصله منطقه مالاتیا ترکیه که قرار است سپر موشکی در آن نصب شود تا مرز بازرگان ایران 540 کیلومتر و تا شهر تهران 1200 کیلومتر است. اگرچه عبدالله گل تأکید کرده که این موشک‌ها ضدايران نیست، اما بسیاری از کارشناسان بر این باورند که نصب این سپر موشکی مقابله با توان موشکی ایران را در نظر دارد. وزرای دفاع ناتو هنگام تصویب این طرح در اجلاس لیسبون یکی از دلایل استقرار این سیستم دفاع ضد موشکی را تهدیدات ناشی از موشک‌های دوربرد ایران اعلام کرده‌اند. در همین خصوص مرکز پژوهش‌های مجلس با بیان این که سپر دفاع موشکی ناتو می‌تواند تهدیدی جدی علیه ایران تلقی شود، با انتشار گزارشی در این باره اعلام کرد: یکی از تهدیدات امنیتی که ناتو برای خود در دهه آینده ترسیم کرده است، در حوزه سلاح‌های متعارف، موشک‌های بالستیک و در حوزه سلاح‌های نامتعارف اشاعه سلاح‌های هسته‌ای است، از این رو با توجه به اتهامات غرب علیه ایران، برنامه موشکی کشورمان و فناوری هسته‌ای صلح‌آمیز کشور مسلمان در زمره تهدیدات امنیتی آنها قرار می‌گیرند. ناتو اساساً مانند سند NPR ایالات متحده (سند بررسی وضعیت هسته‌ای آمریکا)، اصل غنی‌سازی توسط کشورها را تهدید و مساوی اشاعه سلاح‌های هسته‌ای دانسته و طبعاً به مقابله با آن اقدام می‌کند. از طرف دیگر، به رغم مخالفت ترکیه با دسترسی رژیم صهیونیستی به اطلاعات این سامانه، هنوز هیچ قطعیتی در کار نبوده و ممکن است اطلاعات رصد موشکی، در اختیار این رژیم قرار بگیرد و این از جمله مسائلی است که همچنان حل نشده باقی مانده و می‌تواند تهدیدی علیه امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران باشد.

غسان بن جدو روزنامه‌نگار برجسته جهان عرب نیز با اشاره به این که نصب این سامانه در ترکیه برای رویارویی با ایران است، در این باره گفته است: چنانچه ناتو بخواهد اقدام نظامی علیه سوریه بکند می‌داند که ایران در این زمینه ساکت نخواهد نشست. بنابراین نصب سامانه رادار هشدار سریع در خاک ترکیه پیامی برای ایران است که در صورت حمله ناتو به سوریه در این ماجرا دخالت نکند. اما به دنبال پذیرش نصب سپر موشکی آمریکا در ترکیه، رئیس‌جمهور ایران در دیدار با نمایندگان رسانه‌های کویت در این باره گفت:

ترکیه جزو برادران و دوستان صمیمی ماست اما بالاخره وقتی دشمنان در آنجا سپر موشکی نصب می‌کنند و اذعان می‌دارند که این کار اقدامی علیه ایران است بالاخره باید مراقب بود.

علی اکبر صالحی وزیر خارجه کشورمان نیز در کنفرانس خبری مشترک با 171؛ ادوارد نعلبندیان؛ وزیر امور خارجه ارمنستان با بیان این‌که استقرار سامانه راداری در ترکیه باعث نگرانی ایران و بسیاری از کشورهای همجوار شده، گفت: امیدواریم ترکیه توجیه لازم را در این زمینه داشته باشد. ما ضرورتی برای ایجاد چنین سامانه‌ای در شرایط فعلی که منطقه شاهد تحولات و حوادث گوناگون است، نمی‌بینیم.

سردار احمد وحیدی وزیر دفاع نیز در واکنش به این خبر در حاشیه مراسم چهلم شهید رضایی نژاد تاکید کرد: ما حضور آمریکایی‌ها و غربی‌ها در کشورهای اسلامی را همواره یک عنصر مزاحم، محل امنیت و آسیب‌زا بر کشورهای اسلامی می‌دانیم. همچنین رامین مهمانپرست سخنگوی وزارت امور خارجه با اشاره به این‌که سامانه موشکی ناتو هیچ کمکی به ثبات منطقه و امنیت ترکیه نمی‌کند گفت: ایران، هرگونه اقدامی را که منجر به نظامی شدن فضای بین‌المللی و در نتیجه ایجاد رقابت‌های تسلیحاتی در سطح جهان و منطقه شود، به زیان جامعه جهانی و امنیت بین‌المللی دانسته و تقبیح می‌کند. وی تاکید کرد: سابقه موضوع نشان می‌دهد که سامانه سپر دفاع موشکی ناتو هم‌اکنون پروژۀ مشکوک آمریکایی است که مدت‌هاست در اروپای شرقی مورد پیگیری بوده و واشنگتن با عملیاتی کردن آن در پوشش ناتو و دادن آدرس غلط برای توجیه استقرار آن در منطقه، همان سیاستی را دنبال می‌کند که در طول جنگ سرد تعقیب می‌شد و سعی می‌کند از این طریق، با تداوم سیاست‌های استکباری، عوامل امنیتی منطقه را در مسیر دلخواه غرب تغییر دهد.

امیرسرتیپ فرزاد اسماعیلی فرمانده قرارگاه پدافند هوایی خاتم‌الانبیاء(ص) ارتش جمهوری اسلامی ایران نیز با اشاره به این‌که استقرار سپر موشکی ناتو در کشورهای منطقه تامین‌کننده امنیت برای این کشورها نیست گفت: ترکیه به دلیل آن که در پیمان دفاعی با کشورهای روسیه یا آمریکا شرکت دارد به طور طبیعی باید با اجرای این طرح در کشورش موافقت کند. وی در عین حال خاطر نشان کرد: این پیمان‌ها مانند پیمان سنتو از قبل وجود داشته، امروز نیز وجود دارد و بعدها هم وجود خواهد داشت، اما استقرار سپر موشکی فصل‌الخطاب دفاع نیست. بسیاری امکانات و تجهیزات نوین امروز کشورهای مختلف نمی‌تواند جلوی تمامی تهدیدها را بگیرد و صرف این‌که چنین سیستمی در ترکیه یا روسیه بر ضد موشک‌های قاره پیما استقرار یابد، نمی‌تواند به طور 100 درصد جلوی همه تهاجم‌ها را بگیرد.

نمایندگان در مجلس شورای اسلامی نیز واکنش‌های مختلفی به این امر داشته‌اند. علاءالدین بروجردي رئیس کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس، راهبرد تامین امنیت توسط کشورهای منطقه را بهترین راهبرد برای کشورهای اسلامی دانست و در رابطه با نصب رادار سیستم‌های دفاع ضد موشکی ناتو در ترکیه، گفت: تجربه حضور آمریکایی‌ها در منطقه بویژه در سال‌های اخیر نشان داده است که آنها با حضورشان در هر کشوری نه تنها کمکی به امنیت آن کشور نمی‌کنند بلکه امنیت منطقه را مورد تهدید قرار داده‌اند. محمد دهقانی عضو هیات رئیسه مجلس هم با اشاره به این‌که راه‌اندازی سپر موشکی ناتو در خاک ترکیه به ضرر خود این کشور و مردم منطقه است در این باره گفت: همه ما می‌دانیم که متأسفانه ناتو تحت تأثیر مستقیم آمریکا و نظام سلطه است و وقتی ترکیه اجازه می‌دهد این نیروی نظامی در خاک این کشور، قدرت این چنینی پیدا کند و سپر موشکی نصب و راه‌اندازی کند این مساله قطعاً به ضرر کل منطقه و جریان اسلامی در خاورمیانه است.

در نهایت بسیاری از کارشناسان بر این باورند که اگرچه نمی‌توان از موضوع تهدید سپر دفاع موشکی ناتو غافل شد، اما وجود نیروهای نظامی آمریکا در 2 کشور همسایه ایران یعنی عراق و افغانستان از یک سو و ایجاد پایگاه‌های نظامی این کشور در کشورهای همسایه ایران تهدیدی بوده که همواره برای ایران وجود داشته و این امر خبر تازه‌ای نیست. آمریکا در خاورمیانه موضوعی حل نشده با ملتی انقلابی و صبور دارد که با این نوع حضورها و تهدیدهای آمریکا در طول 30 سال پس از انقلاب اسلامی آشناست.

در این خصوص ایستادگی ملی و در عین حال تقویت همکاری‌های دو و چندجانبه منطقه‌ای در ابعاد مختلف با همسایگان و خصوصاً روابط عمیق فرهنگی و سیاسی با ملت‌ها و دولت‌های منطقه همچون عراق و افغانستان و حتی ترکیه که ناتو در آنجا حضور داشته یا بهانه لازم را برای حضور دارد و موجب شده، ایران امنیت خود را در حد مطلوبی تامین کند.

روشن است استفاده از دیپلماسی رسمی و رسانه‌ای و عمومی در راستای برجسته کردن اهداف واقعی ناتو از حضور در این مناطق می‌تواند در این راه یاریگر ایران و کشورهای منطقه باشد.

سپر دفاعی موشکی چیست؟

در دهه 1950 و در طول دوران جنگ سرد، آمریکا برنامه‌ای برای استقرار سیستم‌های انهدام موشک‌های اتحاد جماهیر شوروی و چین

در نظر داشت که اساس و بنیان طرح سپر موشکی به شمار می‌رفت. این برنامه در دهه 1980 جرعه طرح دفاع استراتژیک که همان طرح معروف جنگ ستارگان بود را در ذهن مقامات آمریکایی ایجاد کرد و رونالد ریگان رئیس‌جمهور وقت آمریکا طرحی گسترده را ارائه داد که براساس آن این کشور از حملات موشک‌هایی با کلاهک اتمی در امان بماند. این برنامه در سال‌های بعد از زمامداری ریگان به طور جدی دنبال نشد و آمریکا با تحویل این طرح به ناتو (سازمان پیمان آتلانتیک شمالی) شرایط را به گونه‌ای فراهم کرد که اعضای این سازمان بدون تحمیل هزینه بر آمریکا، مجبور به استقرار این سامانه‌ها در خاک کشورهاشان شوند، اما در سال 2002 با روی کار آمدن جورج واکر بوش یا همان بوش پدر به عنوان رئیس‌جمهوری آمریکا، واشنگتن اعلام کرد برنامه سپر دفاع موشکی را با جدیت دنبال می‌کند. در همین زمان بود که کشورهای انگلیس و دانمارک خواهان مشارکت در این طرح شدند و بوش اعلام کرد رادارهای مربوط به این طرح در بخش‌هایی از این دو کشور مستقر شده‌اند. اما با گذشت زمان و فروپاشی شوروی، این طرح که برای مقابله با موشک‌های روسیه، چین و حتی کره شمالی در جریان بود از مسیر خود منحرف شد و جورج بوش تصمیم گرفت که این سامانه را بدون مشارکت همه کشورهای اروپایی و صرفاً با مشارکت لهستان و جمهوری چک بنا کند.

با روی کار آمدن باراک اوباما تغییراتی در این طرح و استقرار این سامانه در لهستان و جمهوری چک ایجاد شد. در چارچوب سیاست‌های اوباما، این طرح در سال 2009 تحویل ناتو شد و مقرر گردید یک سپر موشکی اروپایی در چارچوب آن ایجاد شود البته جنوب اروپا و ترکیه برای این منظور در نظر گرفته شد.

سرانجام پس از کش و قوس‌های فراوان، در نشست عالی ناتو که در 19 نوامبر سال گذشته در لیسبون پرتغال برگزار شد و راهبرد این سازمان را تا سال 2020 تعیین می‌کرد تصمیم به استقرار سامانه راداری سپر موشکی در ترکیه اتخاذ شد. در حال حاضر با مشارکت ترکیه در این طرح برنامه‌ریزی‌های مربوط به آن آغاز شده است و براساس این تصمیم رادارهایی که از سوی آمریکا برای اجرای طرح سپر موشکی در اختیار ناتو قرار گرفته در ترکیه مستقر خواهد شد. اساس طرح سپر دفاع موشکی، طرح ردیابی موشک‌های پرتاب شده با استفاده از یک سیستم کامل راداری است. این سیستم دفاعی پس از ردیابی و شناسایی موشک‌های پرتاب شده، آنها را پیش از اصابت به هدف منهدم می‌کند.

طرح جدید سپر موشکی شامل 4 مرحله است که مرحله اول آن با اعزام ناو موشک‌انداز مونتری به سواحل اروپایی تا پایان سال 2011 عملی می‌شود، در عین حال در این مرحله موشک‌های رهگیر SM-3 Block IA و ایستگاه راداری زمینی متحرک AN/TPY-2 نیز در جنوب اروپا مستقر خواهند شد.

در آخرین مرحله که قرار است تا پایان سال 2020 به وقوع بپیوندد، سامانه‌های دفاعی ضد موشکی SM-3 Block IA در اروپا مستقر می‌شود که قادرند نه فقط موشک‌هایی با برد متوسط، بلکه موشک‌های قاره‌پیمای MBR با برد 5 هزار و 500 کیلومتر را نیز رهگیری کنند. به گفته وزارت خارجه ترکیه راداری که قرار است در منطقه جنوب شرقی ترکیه مستقر شود، در استان مالاتیا در نزدیکی یک پایگاه نظامی در منطقه «کورجیک« قرار می‌گیرد. این رادار همچنین با کشتی‌های نیروی دریایی آمریکا مستقر در دریای مدیترانه که مجهز به سامانه‌های دفاع موشکی هستند، در ارتباط خواهد بود.

کتایون مافی / گروه سیاسی